

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за *дисертационния труд на Ясен Ясенов Обретенов*
докторант на самостоятелна подготовка към Вокален факултет,
катедра „Поп и джаз изкуство“ към НМА, на тема:
ЯМАЙСКАТА МУЗИКА И НЕЙНОТО ПОЗИЦИОНИРАНЕ В БЪЛГАРСКАТА ИНТОНАЦИОННА СРЕДА
ОТ НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК ДО ДНЕС
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

Биографични данни

Ясен Ясенов Обретенов завършва степен – *бакалавър*, специалност – пиано, в класа на проф. Юлия Ценова (2002) и степен – *магистър*, също специалност – пиано, отново при проф. Юлия Ценова (2003) в НМА „Проф. Панчо Владигеров“. Преди това учи в НМУ „Любомир Пипков“ пиано при Емилия Канева и го завършва в 1998. Ясен е солов изпълнител, аранжор, композитор. От септември 2021 е асистент по задължително пиано към катедра „Поп и джаз изкуство“ в НМА. Освен това има творчески активности с различни групи: *Група YAMI*. Съставът е дуо – клавишни и барабани, изпълнява авторски инструментални композиции в новаторски стил, мост между автентичния реге звук и съвременна ямайска музика: 2022 първи концерт (излъчван на живо в YouTube) от дванадесет авторски инструментални композиции, включени в първия авторски CD албум. **11.3.2023** – Самоков, клуб HUB-a, заснемане на три концертни песни на група YA-MI придружен със съвместен концерт на SEN I. **25.5.2023** – Sofia Live Club, самостоятелен концерт от авторска музика с обобщаващото име „Mash UP“. Гост музиканти: Николета Хайтова – флейта, Дани Милев – китара, Васил Крумов – китара, Орлин Цветанов – цигулка, Деян Петров – перкусии, Петър Момчев – саксофон. Гост MC'та: Wosh MC, Jmeia, Jiby Jib, Butilko, Jahmmu Кара Irie. **1.7.2023** – Варна, клуб Cubo на фотографската изложба на Пламен Гутинов – Паци. **16.7.2023** участие на двадесето юбилейно издание на фестивала „Big Big Summer Reggae“ – София, Топлоцентралата. Съвместно участие с ямайския изпълнител Julian Morgan. **14.10.2023** – София, клуб Маймунарника, закриване на сезон 2023. Участия в радио и телевизионни предавания: БНТ („Вечната музика“ 23.6.2023, „100% будни“ 19.5.2023), БТВ („COOLt“ 20.5.2023), Дарик радио при Драго Симеонов (2.5.2023), БНР, „Гласът на Столицата“ при Яна Спиридонова (19.5.2023). Група *L & G /Lady and Gent's/*. Ска-джаз формация с аранжирани на утвърдени мелодии през призмата на карибския полъх на звучене, с авторски, изпълнителски, звукозаписни и концертни дейности. Група *Root Soljah*. Групата разполага със собствен лейбъл, които продуцира видео клипове на български и чуждестранни изпълнители – Jahmmi Youth.(BG), Samity (BG), NRG_D, 'Ital Livity', и други. Съвместна звукозаписна работа с Ras Zacharri (Jam), продуцента Dub Caravan (UK). Албумът ROOT SOULJAH EP (2007) е избран да представя България на международния музикално – продуцентски фестивал EuropaVox /Франция/ с песента „King Song“. *Отминали турнета, клубни и фестивални изяви:* Словения, Австрия, Чехия, Германия, Гърция, Унгария, Турция, Сърбия с Hornsmam Coyote, Холандия, Македония, участие на антирасистки фестивал в Солун 2008, Elevation Musik Festival, „Spirit of Burgas“, участие на Sofia DUB Convention Благотворителна подкрепа на граждански и еко инициативи. Дългосвирещ албум, с участието на изпълнители от България, Европа, Ямайка и US. Съвместна изява с: Percy Dread (UK), Brooklyn Funk Essentials (US), Demolition Man (US). Група *Wicked*. НДК, София филм фест **25.3.2023**; София, Международен филмов фестивал, официална церемония с специален гост Джералдин Чаплин **27.3.2023**. Самостоятелен концерт София, клуб Маймунарника, **9.6.2023**. София Бийт фестивал, благотворителен концерт за опазване на дивите животни W.W.F, **11.7.2023**. Варна, Street Food Festival **29.7 2023**. Фестивали: Шумен **4.8.2023**, Мъглиж **18.8.2023**, Нови искър – Побит камък **8.9.2023**. 25 години на сцената, София, клуб Маймунарника **16.9.2023**. Шумен, спортна зала, благотворителен концерт за деца аутисти **14.11.2023**. *Турнета, клубни и фестивални изяви:* Германия, Холандия, Белгия, Полша, Чехия, Унгария, Хърватска, Сърбия, Македония, Турция , България. Благотворително в подкрепа на Рачо, на село Бисер, Цвете за Гошо, Бенефисът на Милена, РОК КОЛЕДА, Деня на Европа – 9 май, 1 юни съвместно със Столична община – ден на детето, участия на фестивали „Spirit of Burgas“, „Силата на рока“ в подкрепа на националната антиспин кампания, рок фест Хасково, Варна, Плевен, Русе, Пловдив, Добрич, Стара Загора , Евровизия и други. Група *КГБ* – турнета, клубове. Група *Stand up comedians* – клубове, авторска музика, участие в Програма на Social Jazz Club, септември 2007 Graffiti Sprite Fest., World Cup Snowboard. Група *Kaya* – авторска музика със звучене в реге стил, клубна и звукозаписна дейност. *Музикални композиции за филми:* **Магазин „Обичам те“** (реж. Пламен Николов, 2015). Представен е на фестивала „Златна роза“ 2015. Получил награда за международно късометражно

кино „Ел Novelísimo“ – Испания). „**Кои са тези майки**“ (реж. Ирена Даскалова, 2011). Документален филм, подкрепен от Фонда на ООН за населението UNFPA. Представен е на международните кинофестивали: София филм фест 2012 и European Independent Film Festival, на фестивалите за документално кино – Сараево, Загреб, Билбао. Носител е на награда „5th Roma Life“ от Central European Documentary Festival, март 2012. Будапеща. 2007 на конкурса „Бургас и морето“ с авторска песен „Искам те“ – отличие на журито за аранжирмент. 1994. Първа награда на конкурса за млади пианисти „Димитър Ненов“ – Разград. Владее английски и италиански.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра „Поп и джаз изкуство“, Вокален факултет. Структурата на труда се състои от: увод, три глави¹ и заключение – общо 166 страници. Включени са и 4 приложения: *Приложение 1 – Прийоми за реге китара; Приложение 2 – Емблематични реге песни; Приложение 3 – Прийоми за реге барабани и Приложение 4 – Прийоми за реге бас китара* – общо 44 страници. Справка за приносния характер на дисертационния труд, научни публикации по темата и приложения. Библиографията включва 52 източника (49 на английски и 3 на български език) и 63 интернет сайта. Приложени са много нотни примери.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Обект на настоящия дисертационен труд е ямайската популярна музика – конкретно *реге стила*. Обхватът на темата включва: изследване на музикалните характеристики на *реге стила*, зараждането и развитието му, неговите вписвания в международната звучност; влиянието на карибската музика върху българската интонационна среда при популярната музика.

Цел и задачи на дисертацията. Докторантът е добър музикант, аранжор, но и автор на съвременна ямайска популярна музика. Неговата основна цел и задачи са: да изследва зараждането и развитието на *реге музиката* с нейните многобройни стилове на изразяване; да проследи всички аспекти (социокултурни, политически и религиозни) оказали влияние върху нейното развитие; да изследва музикалните характеристики на *реге стила*, които са повлияли върху международната популярна музика и са допринесли за разпространение на ямайската музика по света; да проследи навлизането на карибската музика, влиянието и отражението ѝ върху личното творчество на българските композитори и изпълнители на популярна музика.

Методи на изследване. Ясен Обретенев използва два метода на изследване: *Аналитичният метод*, чрез който в текста разглежда отделни образци на водещи творци в областта на *реге музиката*. Проучване на литература и опит на международно утвърдени инструменталисти и композитори с богат практичен опит и експертиза в областта на съвременната ямайска музика.

---

¹ **ГЛАВА ПЪРВА. I. Зараждане, влияние и развитие на реге стила. Реге музиката на международната сцена, световно значение и признание** (I. 1. Зараждане, влияние и развитие на реге стила. I. 1. 1. *Менто (Mento)*; I. 1. 2. *Калипсо (Calypso)*; I. 1. 2. 1. *Екстемпо (Extempo)*; I. 1. 3. *Ска (Ska)*; I. 1. 4. *Рокстеди (Rocksteady)*; I. 1. 5. *Реге (Reggae)*; I. 1. 5. 1. Аспекти задаващи контекста на зараждане на реге; I. 1. 5. 1. 1. За етимологията на термина „rege-rege“; I. 5. 1. 1. 2. Социокултурни и политически аспекти на влияние върху стила; I. 5. 1. 1. 3. Влияние на движението *Растафару*; I. 5. 1. 2. Развитие и разпространение на реге; I. 6. Съвременни стилове реге; I. 6. 1. *Дъб (Dub)*; I. 6. 2. *Денсхол (Dancehall)*; I. 6. 3. *Рага (Ragga)*; I. 6. 4. *Регетон (Reggaeton)*; I. 6. 5. *Рутс Реге (Roots Reggae)*; I. 6. 6. *Реге джаз*; I. 6. 7. *Реге фюзън (Reggae Fusion)*. I. 2. Реге музиката на международната сцена, световно значение и признание. I. 2.1. *Реге музиката на международната сцена. Представители, групи, течения*; I. 2.2. Световно значение и признание.) **ГЛАВА ВТОРА. (II. Реге стил – характеристики. Ансамблорно ритмично изпълнение на ямайския стил реге - инструменти, звукоизвличане, динамика, щрихи, ритмично взаимодействие за постигане на колективен реге грув.** (II.1 Реге стил – характеристики. II.1.1. *Темпо*; II.1.2. *Размер*; II.1.3. *Ритъм*; II.1.4. *Хармония, акорди, прогресии*; II.1.4.1. *Акорди*; II.1.4.2. *Два акорда*; II.1.4.3. *Три акорда*; II.1.4.4. *Четири акорда*; II.1.4.5. *Заети акорди*; II.1.4.6. *Популярни прогресии на реге акорди*; II.1.5. *Динамика*; II.1.5.1 *Динамични похвати*; II.1.5.1.1. *Дъбвайз (Dubwise)*; II.1.5.1.2. *Сканк (Skank)*; II.1.5.1.3. *Отначало (Pull up)*; II.1.5.1.4. *Микс (Mix)*; II.1.5.1.5. *Дъб (Dub)*; II.1.6. *Въпрос и отговор*; II.1.7. *Вокален стил*; II.1.8. *Текстура*; II.1.9. *Лирически текстове*; II.1.10. *Способност за танци*. Изводи; II. 2. Ансамблорно ритмично изпълнение на реге стила – инструменти, звукоизвличане, ритъм, прийоми, щрихи, взаимодействие за постигане на колективен реге грув. *Грув (Groove)*. *Бийит (beat)*. II.2.1. *Хармонични инструменти*; II.2.1.1. *Електрическа китара*; II.2.1.1.1. *Ритъм китара*; II.2.1.1.2. *Мелодична (или водеща) китара*; II.2.1.2. *Клавишни инструменти*; II.2.1.2.2. *Ритъм балон (The Bubble)*. Обобщение: За ролята на хармоничните инструменти в ансамбъла. II.2.2. *Ритмични инструменти*; II.2.2.1. *Барабани*; II.2.2.1.1. *Ритъм една капка (One Drop)*; II.2.2.1.2. *Ритъм рокерс (Rockers)*; II.2.2.1.3. *Ритъм степенерс (Steppers)*; II.2.2.1.4. *Барабани запълвания – вариации*; II.2.2.1.5. *Популярни барабани линии на международно признати реге музиканти*; II.2.2.2. *Електрическа бас китара*; II.2.2.2.1. *Бас линии на международно признати автори и изпълнители на реге музика*. Обобщение: За ролята на ритмичните инструменти в ансамбъла. II.2.3. *Ансамблорно ритмично изпълнение - организационен ред*; II.2.4. *Ръчни перкусионни инструменти*; II.2.4.1. *Клейви (Clave)*; II.2.4.2. *Пастирски звънец (Cowbell)*; II.2.4.3. *Шейкьри (Shaker)*; II.2.4.4 *Дървени блокчета (Woodblock)*; II.2.4.5. *Гуиро (Guiro)*; II.2.4.6. *Вятърни камбанки (Wind Chimes)*; II.2.4.7. *Куик (Cuica)*; II.2.4.8. *Кабаза (Cubasa)*. Изводи. II.2.5. *Медни духови инструменти*. Обобщение: За основните стилови характеристики на реге). **ГЛАВА ТРЕТА. III. Влияние и вписване в българската интонационна среда на карибската музика.** (*Групи със звук на съвременна ямайска музика свързана с български традиционни ритми. Български международни музикални фестивали – място за представяне и разпространение на реге музиката*. Изводи).

Основание за това проучване е отсъствието на специализирана литература, обсъждаща общи проблеми в *реге* музикалното изкуство. Вторият метод, взаимосвързан с аналитичния е *емпиричният метод* – на основата на теоретичната подготовка се извеждат практическият опит и концертната дейност на дисертанта.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Ямайската популярна музика навлиза сравнително скоро в българската популярна музикална среда. Началото на симбиозата между тях е около 80-те години на миналия век, когато част от българските професионални музиканти се „заиграват“ с изразните средства на карибската и афроамериканска музика. За съвременната българска популярна музика можем да кажем, че карибската музиката не само допринася за обогатяване и развитие на нейните традиции, но и е органично вписана в съвременната интонационна среда с голяма маса почитатели от различни среди и общности. За първи път в българската специализирана литература, настоящото изследване поставя ямайската популярна музика в изследователски контекст. Подобно изследване не е правено досега. Трудът е в позицията на *първи* в изследването на въпросните области. Ясен Обретенев има възможност да анализира проблема автономно и самобитно, без да претендира за изчерпателност на темата.

Практическо значение на изследването. Тона първо в България изследване на *реге стила* с теоретико-практическа насоченост и систематизиран необходим набор от знания и умения на ниво професионалист, допринася за по-дълбокото разбиране на естетиката на музикалния език на ямайската музика. Засилва интереса към *реге* музиката в търсене на звукови експерименти с типично за стила звучене. То дава възможност за допълнително обогатяване на уменията на музикантите в България, което би ги направило по-актуални и конкурентоспособни. В по-делечен хоризонт, тези знания биха довели до нови сътрудничества, нови творчески възможности.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

В **първа глава** на дисертацията е направен кратък исторически обзор, проследяващ развитието на музиката в Ямайка от нейното зараждане до съвременната разнообразна от стилове ямайска музика, наричана „*реге*“. Определящи посоките в нейното развитие: социални отношения, растафариански религиозни и философски послания, начин на живот, начин на мислене, политиката на ямайското общество, също са изследвани. В тази част е проучено и разпространението, значението и признанието на *реге музиката* в световен мащаб. **Втората глава** е разделена на две части: първата изследва *реге стила*, неговите специфични характеристики (темпо, размер, ритъм, хармония, динамика, вокален стил, теми за лирични текстове, танцувалност); а във втората част се изследва и анализира ансамбловото ритмично изпълнение на ямайския стил. Проследени са индивидуалните, активно използвани изпълнителски практики на звукоизвличане, ритъм, прийоми и щрихи на: електрическа китара, ударни инструменти, клавишния и бас китара. Анализиран е непрекъснато протичащия процес на музикално действие и ритмични взаимодействия между изпълнителите, организационния ансамблов ред за изразяване на колективния ритъм, наричан „*реге груп*“ (понятие, изследвано също в тази част на текста). Проследени са най-често използваните ръчни перкусионни инструменти в *реге стила* и ролята им за постигане на общата звуков картина. В **трета глава** е обсъдена нарастващата роля на медиите за развитието и разпространението на българската популярна музика не само в рамките на страната, но и в глобален мащаб. Подбрани са най-популярните български изпълнители и групи, допринесли за приобщаването на *реге музиката* в България в духа и с посланията на карибската музика. Тази част от дисертацията е с акцент върху практическите наблюдения и изводи на дисертанта. Проследяват се музикалните фестивални събития в България, като фактор за разпространение и влияние на ямайската музика в страната даващи възможност да навлязат най-новите тенденции в развитието на съвременната ямайска музика представени от български музиканти и световно известни *реге звезди*.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Ясен Обретенев е коректен в своите цитирания. Използва богата библиография и сайтография. Тази дисертация е интересна и много полезна. Трябва да бъде достъпна за по-широк кръг музиканти. Тя е теоретичен и практически *учебник по реге*.

Приноси на дисертационния труд

Бих представила приносите на дисертацията по следния начин:

1. За първи път в българската специализирана литература се разглеждат комплексно и

аналитично историята и развитието на ямайската музика. В проучването влизат: социално-културните, политическите и религиозни обстоятелства довели до формирането на ямайското общество, които са и в основата на специфичното културно и музикално развитие на страната; развитието на ямайската музика от африканската и традиционната фолклорна музика през влиянието на американската музика до наши дни; съвременни стилове на *реге* музикалната култура; значението на *реге музиката* в световен мащаб.

2. Направена е стилова систематизация на *реге музиката* (за първи път в България). Анализирани са понятията *грув* и *бийт* (през призмата на *реге*) и е проследено тяхното значение за общия звук на ямайската популярна музика.
3. Специален обект на проучване е ритмичното взаимодействието между инструменталистите в ансамбъла като основна причина за изразяване на колективен *реге грув*, характеризиращ стила. Предложено е решение (методическо и научно-приложно) по отношение на ролята на всеки изпълнител в *реге-състава* за постигането на *реге грув*, което може да бъде ползвано в практиката за изучаване на ямайската музика.
4. Направен е задълбочен анализ на отделните роли на инструменталистите, изведени са основните принципи, строгата специфика и уникалността на *реге стила*. Изследвани и анализирани са основните техники на звукоизвличане, както и ритмичното място в общия *реге грув* на електрическа китара и клавишни инструменти. Изследвани и анализирани са ритмичните модели на барабаните и перкусиите, както и водещата роля на бас китара.
5. За първи път (в България) систематично е проследено навлизането, разпространението и влиянието на карибската музика, както и мястото ѝ в съвременната интонационна среда на българската популярна музика. Споделен е личният опит на дисертанта в теоретичен и практически план, натрупан от многобройните концерти и записи в страната и извън нея.
6. Смятам, че приложенията са особено полезни. Те са (за мен) основен практически принос на дисертацията. Библиографията е изключително важна част от изследването, имайки предвид липсата на литература по темата в България. Тя може да бъде отправна точка за последващи научни изследвания и практическа работа.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Не познавам Ясен Обретенов.

Публикации по темата на дисертационния труд

Ясен Обретенов има 3 публикации, свързани с темата на докторантурата:

1. Обретенов, Ясен Я. *Към проблема за зараждането и развитието на стила реге*. Докторантски четения. София, НМА, 2022 г., ISSN 2367 – 4873.
2. Обретенов, Ясен Я. *Към проблема за зараждане и развитие на музикалните посланията за промяна на статуквото на реге стила*. Докторантски четения. София, НМА, 2023 г., ISSN 2367 – 4873.
3. Обретенов, Ясен Я. *Ансамболово ритмично изпълнение на ямайския стил реге*. София, 2023. Съвременен българско научно издание с научно рецензиране, електронно списание ISSN: 2 534-9279. <http://www.musicology-bg.com/>.

В заключение на тази РЕЦЕНЗИЯ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторантът отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научни степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на Ясен Обретенов, докторант в НМА – София, на тема: **ЯМАЙСКАТА МУЗИКА И НЕЙНОТО ПОЗИЦИОНИРАНЕ В БЪЛГАРСКАТА ИНТОНАЦИОННА СРЕДА ОТ НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК ДО ДНЕС**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както публикациите по темата, смятам напълно достатъчни, за да дам своята убедителна положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Ясен Ясенов Обретенов**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

31.01.2024, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова